

ACȚIUNI MILITARE ÎN ZONA OLTENIEI LA ÎNCEPUTUL RAZROIULUI DE INDEPENDENȚĂ

de LUCHIAN DEACONU

Încă din timpul tratativelor cu Rusia, în vederea încheierii convenției privind trecerea armatei ruse pe teritoriul României spre teatrul de operații de la sudul Dunării, guvernul român a acordat atenție deosebită apărării împotriva unui eventual atac al trupelor otomane. Astfel, la 13 aprilie 1877, după o săptămână de la decretarea mobilizării generale, Marele Cartier General al armatei române a luat măsuri speciale de întărire a pazei în zona Dunării atât pentru asigurarea marșului trupelor rusești oare, în baza convenției româno-ruse semnată la București la 4 aprilie, se îndreptau spre teatrul de război, cât și pentru a preveni incursiunile și atacurile turcești pe teritoriul românesc.

Lunile aprilie—august 1877 au fost folosite de Marele Cartier General al armatei române în primul rând pentru instruirea trupe și pentru fortificarea graniței cu Imperiul otoman. Unitățile militare aflate în localitățile de la Dunăre au acordat o atenție deosebită instruirii soldaților, efectuării unor exerciții de luptă care să-i deprindă rapid pe țărani ostași cu mînuirea armelor și cu alte elemente de tactică militară. Timpul a fost astfel împărțit încît ostașii au executat repetate exerciții de luptă, au participat la serviciul de pază a frontierei, dar au efectuat și însemnate lucrări de fortificații pe malul românesc al Dunării. Regimentul 4 dorobanți, regimentele 1 și 2 călărași, batalionul 4 vînători, compania I de geniu și alte unități au dat mii de oameni care au lucrat zi și noapte la construirea sistemului de fortificații de la Calafat, la realizarea liniilor telegrafice dintre Galicea Mare, Băilești, Calafat, Poiana, asigurînd în același timp paza frontierei¹.

Dar, în același timp, de-a lungul frontierei românești la Dunăne s-au desfășurat numeroase și puternice acțiuni de bombardare a cetăților sau vapoarelor turcești, de respingere a incursiunilor de pradă ale cetelor otomane și acțiuni speciale de recunoaștere ale unităților românești. În aceste luni și în sudul Olteniei s-au desfășurat importante evenimente militare, evenimente care au constituit o experiență prețioasă pentru bătăliile viitoare și au marcat o dată în plus voința neștrămutată a poporului român de a lupta cu toată energia pentru obținerea neamului.

În ziua de 26 aprilie 1877 s-a înregistrat un eveniment militar cu rezonanțe deosebite. La ora 14,30, artileria turcească din Vidin a deschis foc asupra Calafatului. După al șaselea obuz, bateria românească „Ștefan cel Mare” din Regimentul 1 artilerie, comandată de locotenentul Elefterie Dănescu, a replicat atacului turcesc, fiind urmată de celelalte baterii. Duelul de artilerie dintre bateriile românești și turcești din după amiaza zilei de 26 aprilie 1877 a marcat de fapt începutul operațiunilor militare românești, trupele din zona Dunării fiind gata să intre în acțiune. Consemnînd acest moment deo-

¹ Arhiva Istorică Centrală, fond Marele Stat Major, dos. 112 c/1877, f. 275; Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond. Marele Stat Major, Jurnal de operații 1 023.

sebit, jurnalul de operații al Regimentului 1 artilerie scria : „La 26 aprilie s-a deschis cel dintîi foc din Vidin, și cele dintîi lovituri au fost îndreptate asupra platoului cuprins între bateria «Ștefan cel Mare» și bateria «26 aprilie» (numită astfel căci cel dintîi foc al vrăjmașului a fost dirijat asupra sa). Bateriile din pozițiile indicate mai sus au ripostat îndată, fiind secondate și de bateria a 5-a din Regimentul II artilerie, rezerva corpului de armată care ocupa poziția «Mircea». Focul de o parte și de alta a durat de la 2 1/2 ore, pînă la 6 ore seara”². Înregistrînd același moment, registrul istoric al Regimentului 1 dorobanți, care părăsise Craiova la 10 aprilie 1877 îndreptîndu-se spre Calafat, fiind în acea zi la Poiana Mare consemna : „La 26 aprilie ora 2 și 15 minute s-au auzit primele tunuri turcești asupra Calafatului. Bateriile noastre au răspuns și la ora 2 și 45 minute bombardarea a încetat, reîncepînd la 4 ore și 40 de minute, dîrînd pînă la 5 ore și 5 minute. Primele obuze turcești au lovit compania 6 teritorială”³.

Începerea luptelor dintre români și turci și semnificația acestora nu au scăpat nici altor detașamente care se aflau pe malul Dunării pentru a preveni încercările de încălcarea teritoriului românesc. Registrul istoric al Regimentului 1 călărași consideră ziua de 26 aprilie drept momentul cînd focurile artileriei „pentru prima oară se încrucîșară după 200 ani între trupele românești din Calafat și cele turcești din fortăreața din Vidin”, semnalul declanșării acțiunilor militare pentru cucerirea independenței⁴.

Atacurile de artilerie otomană, începute la 21 aprilie prin bombardarea Brăilei s-au lovit de riposta energetică a României, care luase măsuri pentru întărirea capacității de rezistență prin aducerea unor însemnate forțe militare în această zonă și alcătuirea batalioanelor județene de miliție. Între 20—25 aprilie, armata română ocupase dispozitivul de acoperire pe Dunăre, Corpului I armată revenindu-i misiunea de a păzi zona Olteniei. Pentru întărirea zonei de apărare a Calafatului, colonelul Mihail Cerchez, comandantul Diviziei I infanterie, primise împuternicirea să intre în localitate și să ia măsuri spre a putea „întîmpina și împiedica pretutindeni orice încălcare a teritoriului nostru din acea parte”⁵. În sensul acestor ordine au acționat subunitățile românești de la Dunăre în momentul în care s-a declanșat duelul de artilerie dintre Calafat și Vidin. Comandamentul Regimentului 1 călărași, cantonat la Cetate, în apropierea punctului de la Salcia pe unde trecerea turcilor se putea face mai ușor, ca dealtfel toate unitățile din apropierea Calafatului, a dat alarma primind ordin de a fi gata să reziste „la orice tentativă de trecere din partea turcilor”⁶.

Prădarea teritoriului românesc și actele de piraterie, alături de bombardarea orașelor noastre erau fapte care, așa cum preciza guvernul român în nota trimisă agenților diplomatici de la Viena, Paris și Roma, luau „proporții prea mari și care nu sînt de natură de a se menține în neutralitatea pe care ne-am propus-o de la început”⁷.

Duelul de artilerie de la 26 aprilie a marcat declanșarea unei suite de acțiuni militare constînd din bombardarea orașelor românești și a fortărețelor turcești, incursiuni de pradă ale detașamentelor militare otomane și curajoase acțiuni de recunoaștere ale militarilor români fiind înregistrate, odată cu primele victime ale războiului, hotărîrea și voința fermă a poporului nostru de a-și cîștiga prin propriile-i forțe dreptul la existență de sine stătătoare. Bateriile de artilerie de la Calafat, celelalte unități militare românești din această zonă au susținut puternice dueluri de artilerie, provocînd inamicului pagube imense și au respins toate încercările trupelor otomane de a trece Dunărea pentru pradă și jaf. În cursul lunilor mai și iunie au fost înregistrate numeroase dueluri de artilerie

² Arhiva Istorică Centrală, fond Marele Stat Major, dos. 112 c/1877, f. 147.

³ Ibidem, f. 145.

⁴ Ibidem, f. 124.

⁵ Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. II, Edit. Academiei, București, 1952, p. 332.

⁶ Arhiva Istorică Centrală, fond. Marele Stat Major, dos. 112 c/1877, f. 128.

⁷ Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. II, p. 424.

care au făcut dovada capacității de luptă a militarilor români. Astfel, la 10 iunie, bateriile de artilerie de la Calafat au bombardat timp de 4 ore fortăreața turcească de la Vidin, aruncând asupra vrăjmașului 96 proiectile care i-au produs importante pagube⁸. A doua zi, ripostând bombardamentului turcesc, artileriștii români au incendiat mai multe clădiri din Vidin, numărul focurilor trase de români fiind de 6 ori mai mare decât cel al inamicului. „Toate proiectilele noastre au avut bun rezultat, aprinzând momentan în câteva locuri Vidinul“, preciza registrul de operații al Regimentului 3 dorobanți⁹. În ciuda frecventelor dueluri de artilerie, Comandamentul militar român a luat măsuri pentru întărirea fortificațiilor, soldații români lucrând zi și noapte, sub focul obuzelor inamice, la construirea unor noi amplasamente pentru baterii, a adăposturilor, veghind neîncetat pentru a preveni încercările de debarcare ale unităților turcești. În zilele de 14 și 15 iunie au avut loc puternice schimburi de focuri. La 15 iunie bateriile române au bombardat Vidinul timp de mai multe ore, avariind fabrica de piine. Raportând rezultatele acestui atac comandantul companiei a 3-a din Regimentul 3 dorobanți evidenția fapta deosebită a soldatului Roșea Petre, care, deși rănit de un obuz a continuat să păzească postul ce i se încredințase timp de 4 ore, până a fost schimbat, după care a fost trimis la spitalul din Poiana¹⁰. Fapta soldatului Roșea Petre se înscrie pe linia manifestării plenare a caldului patriotism al soldaților români veniți să apere pământul patriei, să participe la luptele pentru cucerirea independenței. Luptele de artilerie au continuat și în zilele următoare, documentele înregistrând o forță mai mare de ripostă și de atac din partea bateriilor românești, o precizie sporită care a provocat inamicului însemnate pierderi.

În același timp unitățile românești au trebuit să facă față unor repetate încercări ale soldaților otomani de a trece Dunărea și să respingă detașamentele venite pentru a prăda satele.

O cronică a vremii consemnează faptul că turcii „au început de-a lungul Dunării să iasă pe teritoriul românesc prin bălți și să jefuiască tot ce găseau. Până alături cu satele venea(u). Oștirile noastre ce era(u) prin satele mărginașe păzea(u) mereu, dar obstacolul ce-i făceau și-i puneau în imposibilitatea de a-i urmări era vărsarea apelor ce venise(ră) în acel an foarte mari. Bașbuzucii (soldați din trupele neregulate ale armatei turcești — n.n.) ardea(u) finețe, lua(u) vite, tăia(u) oameni și robea(u), sfărâma(u) tot ce le stă(teau)u înaintea. Chiar de la Plosca s-au luat vreo 300 vaci și o sumă de porci și din bălțile Negoifului s-au laut 400 de oi ale unor oameni din Coveiu“...¹¹.

În același timp, în jurnalul de operații al Regimentului 2 Vlcea se preciza: „Turcia n-a respectat neutralitatea României, ea bombardă satele și târgurile inofensive ale țării, calcă teritoriul ei pe la punctele nepăzite și arzind tot ce întâlnea în cale“¹².

Dintre acțiunile de respingere a cetelor turcești care au trecut Dunărea reține atenția lupta din dimineața zilei de 10 iunie din apropierea comunei Desa. În dimineața acestei zile, la ora 7,45, locotenentul Teodorini, înștiințat că pe malul românesc „apăruse ca la 100 briganzi turci, pornește grabnic cu 30 călăreți și sosind la Garda Mare nr. 4 detașează aici 20 și continuă până la stînga ultimei vedete a acestei garde. Aici se întâlnește cu sublocotenentul Popescu care cu 15 călărași urmărea fugarii în retragere și-i gonește peste Dunăre, întrebuițind lupta pe jos. Fugarii din Ostrov descărcară o salvă și mai multe focuri asupra noastră cînd eram la vreo 600 metri separați de dinșii printr-o baltă impracticabilă“¹³.

⁸ Cronică războiului pentru independență, alcătuită de Ștefan Cotigescu din Siliștea Crucii, consemna faptul că „la Calafat se trăgea neconștient tunuri în Vidin și din Vidin în Calafat“, după O cronică a războiului pentru independență, de Nestor Vornicescu Severineanu, București, 1978, p. 21.

⁹ Arhiva Istorică Centrală, fond Marele Stat Major, dos. 112 c/1877, f. 185.

¹⁰ Ibidem, fila 222.

¹¹ Nestor Vornicescu Severineanu, op. cit., p. 13.

¹² Arhiva Istorică Centrală, fond Marele Stat Major, dos. 111 a/1877, f. 297.

¹³ Ibidem, f. 222.

Încercări de debarcare pe țărmul românesc au mai fost semnalate la Ciuperceni, în ziua de 6 iunie, la Rast în ziua de 24 iunie, la Desa în ziua de 3 iulie, la Potelu în august, toate fiind respinse de unitățile noastre¹⁴.

Dar acțiunile unităților militare române nu s-au limitat numai la prevenirea încercărilor de debarcare otomane sau la alungarea cetelor de pradă turcești. Comandamentul militar român a ordonat încă din primele zile întreprinderea unor acțiuni de recunoaștere pentru culegerea de informații privind efectivul unităților inamice, dispozitivele de apărare, informații necesare stabilirii tirului bateriei românești și prevenirii atacurilor turcești. Astfel, în ziua de 11 iunie a fost efectuată o acțiune de recunoaștere, condusă de căpitanul Mavrodin din Regimentul 4, în avansposturile otomane din fața localității Desa. Același ofițer întreprinde o nouă operație de recunoaștere care premerge ocuparea de către ostașii români a Ostrovului de pe Dunăre, acțiune cerută de asigurarea securității bateriilor „Independența” și „Renașterea” amplasate la Calafat.

În noaptea de 19 spre 20 iulie 1877, locotenenții Lerescu și Zaharia din Regimentul 1 Mehedinți au efectuat o recunoaștere în dreptul pichetului Rîiosu, unde turcii aveau un vas de război¹⁵. Acțiuni similare ale unităților românești sînt întreprinse în zona localităților Ciuperceni, Gemeni ș. a., pentru supravegherea deplasării monitoarelor turcești care amenințau malul românesc.

Duelurile de artilerie, acțiunile de recunoaștere inițiate de unitățile românești, luptele pentru respingerea incursiunilor de jaf turcești ocupă un loc important în suita de măsuri inițiate de Comandamentul general militar român în perioada care urmează proclamării independenței de stat și premerge trecerii armatei române de operații în sudul Dunării. Apărarea frontierei dunărene a reprezentat obiectivul principal în această etapă, experiența de luptă cîștigată acum jucînd un rol deosebit în obținerea importanțelor victorii de pe frontul sud-dunărean.

DES ACTIONS MILITAIRES DANS LA REGION D'OLTÉNIE AU COMMENCEMENT DE LA GUERRE POUR LA CONQUÊTE DE L'INDEPENDANCE

R é s u m é

L'auteur présente d'après quelques informations et certains documents inédits, les actions déployées au sud de l'Olténie pendant les premiers mois de la guerre : avril—juin 1877. Surtout il présente les actions de Calafat, de 28 avril 1877 et les luttes avec les turcs à Desa, Ciuperceni, Cetate etc.

¹⁴ La 7 august 1877, primarul comunei Potelu a cerut colonelului M. Cerchez soldați „pentru paza locuitorilor spre a nu fi atacați de turci” (Arhiva Istorică Centrală, fond Marele Stat Major, dos. 111 a/1877 f. 48).

¹⁵ Arhiva M.A.N., fond Marele Stat Major, Jurnal de operații, Regimentul 1 Infanterie, inv. 1 022/3, f. 3.